

AXBOROTLASHGAN TA'LIM MUHITIDA TALABALARNING O'Z-O'ZINI RIVOJLANTIRISH VA UNING MOHIYATI

Kudenov Temurbek Maxsetbayevich

Matematika o'qitish metodikasi kafedrası, assistent o'qituvchi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti,

Nukus shahri, O'zbekiston

kudenovtemurbek509@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0002-7077-6237>

[+998905945859](tel:+998905945859)

Annotatsiya: Mazkur maqolada axborotlashgan ta'lim muhitida talabalarning o'z-o'zini rivojlantirish jarayoni va uning mohiyati o'rganiladi. Ushbu muhitning talabalarning shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish, mustaqil o'qish va ijodiy yondashuvlarini shakllantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali talabalarning o'quv jarayonida faol ishtirok etishi va o'z-o'zini baholash qobiliyatlarini oshirish masalalari ko'rib chiqiladi. Maqola ta'lim muhitining axborotlashuvi jarayonida yuzaga keladigan imkoniyatlar va muammolarga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: axborotlashgan ta'lim muhiti, o'z-o'zini rivojlantirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, mustaqil ta'lim, ijodiy fikrlash, talabalarning faol ishtiroki.

Hozirgi kunda global miqyosda ta'lim tizimi raqamlashtirish va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish orqali rivojlanmoqda. Axborotlashgan ta'lim muhiti talabalarning bilim olish jarayonini individualizatsiya qilish va ularning shaxsiy salohiyatini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratadi. Ushbu maqolada axborotlashgan ta'lim muhiti sharoitida o'z-o'zini rivojlantirish jarayonining mohiyati va ahamiyati batafsil tahlil qilinadi.

1. Axborotlashgan ta'lim muhiti tushunchasi

1.1. Axborotlashgan ta'lim muhiti nima?

Axborotlashgan ta'lim muhiti zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etilgan o'quv jarayonining raqamli va interaktiv shaklidir. Ushbu muhit talabalarga quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

- axborot resurslariga erkin kirish;
- mustaqil ravishda bilim olish va o'zlashtirish;
- masofaviy ta'lim dasturlaridan foydalanish.

Axborotlashgan ta'lim muhitida o'quv jarayonining samaradorligi oshadi va talabalar ijodiy yondashuvga undaydi.

1.2. Axborotlashgan muhitning asosiy komponentlari

Axborotlashgan ta'lim muhiti quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi:

- raqamli o'quv resurslari (elektron darsliklar, video va audio materiallar);
- interaktiv ta'lim vositalari (simulyatsiyalar, virtual laboratoriyalar);
- masofaviy ta'lim platformalari (Moodle, Google Classroom);
- bilimni monitoring qilish va baholash tizimlari.

2. O'z-o'zini rivojlantirishning mohiyati**2.1. O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi**

O'z-o'zini rivojlantirish – bu shaxsning o'z qobiliyatlarini rivojlantirish, kasbiy ko'nikmalarni takomillashtirish va shaxsiy maqsadlarga erishish yo'lidagi mustaqil faoliyatidir. Talabalar uchun o'z-o'zini rivojlantirish quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- bilim olishga qaratilgan faoliyat;
- mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish;
- shaxsiy mas'uliyat va intizomni rivojlantirish.

2.2. O'z-o'zini rivojlantirish jarayonining bosqichlari

1. **O'z-o'zini baholash:** Talaba o'zining bilim darajasini va qobiliyatlarini tahlil qiladi.

2. **Rejalashtirish:** Rivojlanish uchun aniq maqsadlar va vazifalar belgilanadi.

3. **Amaliyot:** Belgilangan maqsadlarga erishish uchun faoliyat olib boriladi.

4. **Natijalarni tahlil qilish:** Erishilgan natijalar baholanadi va kerak bo'lsa, yangi maqsadlar belgilanadi.

3. Axborotlashgan ta'lim muhitida o'z-o'zini rivojlantirish**3.1. AKTning roli va ahamiyati**

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari o'z-o'zini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Masalan:

- Onlayn kurslar va vebinarlar talabalarni qiziqtirgan yo'nalishlarda bilim olishga yordam beradi.

- Virtual laboratoriyalar talabalarga tajribalarni amalda sinab ko'rish imkonini beradi.

- Elektron kitoblar va ma'lumotlar bazasi o'quv jarayonini boyitadi.

3.2. Talabalarning o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish

O'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirishda quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega:

- mustaqil o'qish va amaliyot;
- bilimlarni o'zlashtirish jarayonini monitoring qilish;
- ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.

4. Axborotlashgan ta'lim muhitining afzalliklari va cheklovlari**4.1. Afzalliklar**

- Ta'lim jarayonini moslashuvchan va individualizatsiyalashgan qilish;
- Resurslarga tezkor kirish imkoniyati;
- Talabalarni o'quv jarayoniga jalb etishning interaktiv shakllari.

4.2. Cheklovlar

- Internet va texnologik vositalar yetishmovchiligi;
- AKTdan foydalanishda talabalar va o'qituvchilarning malaka darajasining yetarli emasligi;
- Texnik muammolar va infratuzilmaning rivojlanmaganligi.

Axborotlashgan ta'lim muhiti sharoitida talabalarning o'z-o'zini rivojlantirish jarayoni ularning shaxsiy va kasbiy rivojlanishi uchun muhim vositadir. Ushbu muhit talabalarni mustaqil o'rganishga, ijodiy va tanqidiy fikrlashga undaydi. Shu bilan birga, axborotlashgan muhitni tashkil qilishda yuzaga keladigan muammolarni hal etish uchun texnologik infratuzilmani rivojlantirish va o'qituvchilarning malakasini oshirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ta'lim: nazariya va amaliyot. Toshkent, 2022.
2. Kenjayev, A. "Ta'limda innovatsion texnologiyalar". O'zbekiston Milliy Universiteti, 2021.
3. UNESCO. "ICT in Education: A Global Perspective". 2020.
4. Anderson, T. "The Theory and Practice of Online Learning". 2008.
5. World Economic Forum. "The Future of Jobs Report". 2020.
6. Coursera.org. "Online Learning Platforms and Opportunities".
7. Moodle.org.
8. Куденов, Т. М. (2024). МУСТАҚИЛ ЎЗ-ЎЗИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ КЎНИКМАСИ ВА БОШҚАРИШ МОДЕЛЛАРИ. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 22(5), 83-89.
9. Куденов, Т. М. (2024). АХБОРОТЛАШГАН ТАЪЛИМ МУҲИТИДА МУСТАҚИЛ БИЛИМ ОЛИШ КЎНИКМАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ФУНКЦИЯЛАРИ. *Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi*, 4(3), 216-221.
10. Makhsetbaevich, K. T. (2023, July). PROCESSES OF IMPROVING INDEPENDENT KNOWLEDGE ACTIVITY IN THE INFORMED EDUCATIONAL ENVIRONMENT. In *Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (Vol. 2, No. 8, pp. 26-29).
11. Kudenov, T. (2023). IMPROVEMENT OF INDEPENDENT COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS IN AN INFORMATIONAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A PEDAGOGICAL PROBLEM. *Science and innovation*, 2(B3), 582-586.

12. Makhsetbaevich, K. T. (2023, July). IMPROVING STUDENTS' INDEPENDENT COGNITIVE ACTIVITY. In *Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities* (Vol. 2, No. 8, pp. 32-34).
13. Куденов, Т. М. (2023, July). СРЕДСТВА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ. In *Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (Vol. 2, No. 8, pp. 1-6).
14. Makhsetbaevich, K. T. (2023, July). FUNCTIONS OF DEVELOPING INDEPENDENT LEARNING SKILLS IN AN INFORMED LEARNING ENVIRONMENT. In *Proceedings of International Educators Conference* (Vol. 2, No. 7, pp. 55-58).
15. Куденов, Т. М. (2023, July). РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В ИНФОРМАЦИОННОЙ УЧЕБНОЙ СРЕДЕ. In *Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (Vol. 2, No. 8, pp. 7-11).
16. Erpayizovich, Nurmakhanov Kayrat. "IMPORTANT FACTORS FOR USING THE GEOGEBRA PROGRAM IN TEACHING ANALYTICAL GEOMETRY." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.11 (2022): 691-693.
17. Nurmakhanov K. E. Improving the Methodology of Using the Geogebra Program in E-Learning Environment // *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*. – 2021. – С. 14571-14577.
18. Nurmakhanov K. THROUGH GEOGEBRA DIGITAL LEARNING SYSTEMS SOLVING PROBLEMS OF ANALYTICAL GEOMETRY // *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences* Vol. – 2020. – Т. 8. – №. 4.